

सत्यमेव जयते

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1
भाग बारा अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 2]	नई दिल्ली, सितम्बर 22-28, 2016/भाद्र 31-आश्विन 6 (शक) 1938	[खंड 17
---------	--	---------

No. 2]	NEW DELHI, SEPTEMBER 22-28, 2016/BHADRA 31-ASHWIN 6, (SAKA) 1938	[Vol. 17
---------	--	----------

अं. २]	नवी दिल्ली, सप्टेंबर २२-२८, २०१६/ भाद्र ३१-आश्विन ६ (शके) १९३८	[खंड १७
---------	--	---------

स्वतंत्र संकलन मरणाने फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, सितम्बर 22-28, 2016/भाद्र 31-आश्विन 6 (शक) 1938

(1) दि प्रोहिविशन ऑफ चाईल्ड मरिज एक्ट, 2006, (2) दि एक्सप्लानिंग सबस्टन्सेस एक्ट, 1908, (3) दि आइडेन्टिफिकेशन ऑफ प्रिजनस एक्ट, 1920, (4) दि कन्ट्रोल ऑफ इडिया एक्ट, 1950, (5) दि शेड्यूल ट्राइंब एण्ड अदर ट्रेडिंगनल फॉरेस्ट इवेलस (रेकग्निशन ऑफ फॉरेस्ट राईट्स) एक्ट, 2006 के मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (कंट्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की घारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी ग्राधिकृत पाठ समझे जायेंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE

(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, September 22-28, 2016/Bhadra 31-Ashwin 6 (SAKA) 1938

The Translation in Marathi of (1) The Prohibition of Child Marriage Act, 2006
(2) The Explosive Substances Act, 1908, (3) The Identification of Prisoners Act, 1920,

(4) The Contingency Fund of India Act, 1950, (5) The Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act, 2006 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, सप्टेंबर २२-२८, २०१६/ भाद्र ३१-आश्विन ६ (शके) १९३८

पुढील अधिनियमाचे म्हणजे (१) दि प्रोहिविशन ऑफ चाईल्ड मोरज अंकट, २००६, (२) दि एकसलोजिव सबस्टन्सस अंकट, १९०८, (३) दि आईडेप्टिफिकेशन ऑफ प्रिजनर्स अंकट, १९२०, (४) दि कण्टनमेंट फेंड इंडिया अंकट, १९५०, (५) दि शोड्युल ट्राईल ऑफ अदर ट्रेडिशनल फॉरेस्ट इवेलस (रेकॉनिशन ऑफ फॉरेस्ट राईंडस) अंकट, २००६ या अधिनियमाचा प्राथमिकता अनुवाद यादव, राष्ट्रपतीच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात घेत असून प्राथिकृत पाठ (कंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा ५०) याच्या कलम २, खड (क) अन्वये हा अनुवाद त्या अधिनियमाचे प्राथिकृत पाठ आहेत असे समजाले जाईल.

निंदेशसूची

INDEX

अनुक्रमांक Serial No.	अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No.
(१)	(२)	(३)
१	बाल-विवाह प्रतिवंश अधिनियम, २००६ The Prohibition of Child-Marriage Act, 2006	३
२	स्फोटक पदार्थ अधिनियम, १९०८ The Explosive Substances Act, 1908	८
३	कैदांची ओळख पटविण्याचाबत अधिनियम, १९२० The Identification of Prisoners Act, 1920	१०
४	भारताचा आकस्मिकता निधी अधिनियम, १९५० The Contingency Fund of India Act, 1950	१२
५	अनुसूचित जनजाती व इतर पारंपारिक चनवासी (यन हक्क मान्य करणे) अधिनियम, २००६ The Scheduled Tribes and Other Traditional Forest Dwellers (Recognition of Forest Rights) Act, 2006.	१३

भारताचे राजपत्र, असायारण
GAZETTE OF INDIA, EXTRAORDINARY
बाल-विवाह प्रतिबंध अधिनियम, २००६

(२००७ चा अधिनियम क्रमांक ६)

(१३ जुलै २०१६ रोजी यथाविद्यमान)

[१० जानेवारी, २००७]

बाल-विवाह विधिपूर्वक लावण्यास प्रतिबंध करण्याकरिता आणि तत्संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबीसाठी तरतुद करण्याकरिता अधिनियम.

भारतीय गणराज्याच्या सत्तावन्नाच्या वर्षी, संसदेद्वारे तो पुढीलप्रमाणे अधिनियमित होवो :—

१. (१) या अधिनियमास, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिनियम, २००६ असे म्हणावे.

मंशित नाव,
व्याप्ती व प्रारंभ.

(२) तो, जमूळ व काशीर राज्य खेरीज करून संपूर्ण भारतास लागू आहे आणि तो, भारतावाहेरील व भारतापलिकार्डील सर्व भारतीय नागरिकांनाही लागू आहे :

परंतु असे की, या अधिनियमात अंतर्भूत असलेली कोणतीही गोट पौडंचरीच्या संघ राज्यक्षेत्रातील रनोन्हो (संत्यागी) यांना लागू असणार नाही,

(३) तो, केंद्र सरकार, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियत करील अशा दिनांकास अमलात येईल ; आणि निरनिराळ्या राज्यांकरिता निरनिराळे दिनांक नियत करता येतील आणि या अधिनियमाच्या प्रारंभासंबंधातील कोणत्याही तरतुदीमध्येत योग्यत्वाची निर्देशाचा एखाद्या राज्याच्या संबंधातील अन्वयार्थ, त्या राज्यात ती तरतुद अमलात येण्याबाबतच्या निर्देशाप्रमाणे लावण्यात येईल.

२. या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

व्याख्या.

(क) “बालक” याचा अर्थ, पुरुष असल्यास वयाची एकवीस वर्ष पूर्ण न झालेली, आणि रुवी असल्यास, वयाची अठरा वर्ष पूर्ण न झालेली व्यक्ती, असा आहे ;

(ख) “बाल-विवाह” याचा अर्थ, विवाहातील कोणताही एक विवाहपक्ष हा बालक असेल असा विवाह, असा आहे ;

(ग) विवाहाच्या संबंधात “विवाहपक्ष” याचा अर्थ, ज्याचा विवाह विधिपूर्वक लावण्यात येत आहे किंवा लावण्यात येणार आहे असा कोणताही पक्ष, असा आहे ;

(घ) “बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी” या मंजेत, कलम १६, पोटकलम (१) अन्वये नियुक्ती करण्यात आलेला बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी, याचा समावेश होतो ;

(ङ) “जिल्हा न्यायालय” याचा अर्थ, ज्या कोणत्याही क्षेत्रात कुटुंब न्यायालय अधिनियम, १९८४ याच्या कलम ३ अन्वये कुटुंब न्यायालय स्थापन करण्यात आले असेल त्या क्षेत्रात, असे कुटुंब न्यायालय, आणि ज्या कोणत्याही क्षेत्रात कुटुंब न्यायालय नसेल, परंतु नगर दिवाणी न्यायालय असेल त्या क्षेत्रात ते न्यायालय, आणि इतर कोणत्याही क्षेत्रात मूळ अधिकारितेचे मुख्य दिवाणी न्यायालय, असा आहे आणि न्यायालय, या अधिनियमातील बाबीसंबंधात अधिकारिता असलेले न्यायालय म्हणून राज्य शासन राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट करील अशा, अन्य दिवाणी न्यायालयाचा समावेश होतो ;

(च) “अज्ञान” याचा अर्थ, सज्जानता अधिनियम, १८७५, याच्या तरतुदीअन्वये जी व्यक्ती सज्जान झाली नसल्याचे मानले जाईल अशी व्यक्ती, असा आहे.

३. (१) प्रत्येक बाल-विवाह-पक्ष तो या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी किंवा नंतर विधिपूर्वक लावण्यात आलेला असो-विवाहाच्या वेळी जो विवाहपक्ष बालक होता, त्याच्या विकल्पानुसार शृङ्खकरणीय असेल :

परंतु असे की, विवाह मिर्थक ठरवणाऱ्या हुक्मनाम्याद्वारे बाल-विवाह निर्भावित करण्यासाठी, विवाहाच्या वेळी विवाहातील जो विवाहपक्ष बालक होता त्या पक्षासच केवळ, जिल्हा न्यायालयामध्ये याचिका दाखल करता येईल.

(२) याचिका दाखल करतेवेळी याचिकाकर्ता अज्ञान असेल तर, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी-यासमवेत याचिकाकर्त्यांचा पालक किंवा यादीमित्र याच्यामार्फत याचिका दाखल करता येईल.

विवाहपक्ष बालक
असल्यास न्याया
विकल्पानुसार तो
बाल-विवाह
शृङ्खकरणीय
असण.

(३) या कलमाखातील याचिका, कोणत्याही वेळी, मात्र याचिकाकर्ता बालकाची सज्जानलेची दोन वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी दाखल करता येईल.

(४) या कलमान्वये विवाह निरर्थक उत्तरवणारा हुक्मनामा देताना, जिल्हा न्यायालय, विवाहातील दोन्ही पक्षाना आणि त्याचे मातापिता किंवा पालक यांना, विवाहप्रसंगी दुसऱ्या पक्षाकडून त्यांना मिळालेला पेसा, मूल्यवान वस्तू दागदागिने, आणि इतर अहेराच्या वस्तू, किंवा, अशा मूल्यवान वस्तू दागदागिने, इतर अहेराच्या वस्तू आणि पेसा यांच्या मूल्याङ्कितकी रूपक्रम, दुसऱ्या पक्षाला, त्याच्या किंवा तिच्या मातापित्यांना किंवा, यथर्थित, पालकाला, परत करण्याचे निदेश देणारा आदेश काढील :

परंतु असे की, सर्वांधित पक्षांना जिल्हा न्यायालयासमोर हजर राहण्याची आणि असे आदेश का काढू नये, याबाबत कारण दाखविण्याची नोटोंस दिल्याखेरीज, या कलमान्वये कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

बाल-विवाहाच्या ४. (१) कलम ३ अन्वये हुक्मनामा देताना, जिल्हा न्यायालय, बाल-विवाहातील पुरुष विवाहपक्षाला स्त्री विवाहपक्षाचा आणि अशा विवाहातील पुरुष विवाहपक्ष अज्ञान असेल तर त्याचे मातापिता किंवा पालक यांना स्त्री विवाहपक्षाला निवास यांसाठी

तरतूद, (२) बालिकेच्या गरजा, विवाहित असलाना ती उपभोगत असलेले राहणीमान आणि निवाहखर्च देणाऱ्या पक्षाच्या उत्पन्नाचे साधन, या गोष्टी विवाहात घेऊन जिल्हा न्यायालय, प्रदान करावयाच्या निवाहखर्चाचे प्रमाण निर्धारित करील.

(३) निवाहखर्च दरमहा किंवा एकरकमी प्रदान करण्याचा निदेश देता येईल.

(४) कलम ३ अन्वये याचिका करणारा पक्ष हा जर स्त्री विवाहपक्ष असेल तर जिल्हा न्यायालयास तिच्या पुनर्विवाहापर्यंत तिच्या निवासाबाबतही योग्य तो आदेश काढता येईल.

बाल-विवाहातून ५. (१) बाल-विवाहातून जर अपत्यांचा जन्म झाला असेल तर अशा अपत्यांच्या ताव्यासाठी, जिल्हा जन्मलेल्या न्यायालय समृद्धित आदेश देईल.

अपत्यांचा ताव्या व निवाहखर्च. (२) या कलमान्वये अपत्याच्या ताव्यासाठी आदेश काढताना जिल्हा न्यायालय, अपत्याचे कल्याण आणि सर्वांधिक हित या बाबी प्रामृद्याने विवाहात घेऊल.

(३) अपत्याच्या ताव्याच्या आदेशामध्ये, अपत्याचे सर्वांधिक हित जोपासले जाईल अशा रीतीने दुसऱ्या पक्षाला अपत्याला भेटण्याची मुभा कशी देता येईल याबाबत यथांचित निदेश आणि बालकाच्या हितासाठी जिल्हा न्यायालय उचित मानील, असे अन्य आदेश देखील, अंतर्भूत असतील.

(४) जिल्हा न्यायालयास, विवाहातील पक्ष किंवा त्याचे मातापिता वा पालक यांच्याकडून, अपत्याच्या निवाहखर्चाची तरतूद करण्यासाठी देखील समृद्धित आदेश काढता येईल.

बाल-विवाहातून ६. कलम ३ अन्वये विवाह निरर्थक उत्तरवणाऱ्या हुक्मनाम्याद्वारे बाल-विवाह जरी निर्भावित झाला तरीही, हुक्मनामा देण्यापूर्वी अशा विवाहातून जन्मलेले किंवा गर्भावस्थेत असलेले कोणतेही अपत्य-मग ते या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी किंवा नंतर जन्मास आलेले असो-सर्व प्रयोगनार्थ औरस अपत्य असल्याचे मानण्यात येईल.

कलम ४ किंवा कलम ५ यांन्वये ७. याचिका प्रलीबित असलाना, इतकेच नक्ते तर ती अंतिमत: निकालात काढल्यानंतर देखील कोणत्याही वेळी, परिस्थितीमध्ये बदल झाल्यास, कलम ४ किंवा कलम ५ यांन्वये काढण्यात आलेल्या कोणत्याही आदेशामध्ये भर घालण्याचा, त्यात फेरवदल करण्याचा व तो मागे घेण्याचा अधिकार जिल्हा न्यायालयाला असेल.

आदेशांमध्ये

फेरवदल

करण्याचा जिल्हा

न्यायालयाचा

अधिकार

ज्या न्यायालयात याचिका करावयाची ते न्यायालय,

८. कलम ३, ४ व ५ यांन्वये अनुतोष देण्याच्या प्रयोगनार्थ अधिकारिता असलेल्या जिल्हा न्यायालयात, प्रतिवादी किंवा बालक ज्या ठिकाणी राहत असेल किंवा ज्या ठिकाणी विवाह विधिपूर्वक लावण्यात आला असेल किंवा ज्या ठिकाणी विवाहपक्ष गेवटधे एकत्र राहिले असतील किंवा याचिका दाखल केल्याच्या दिवशी याचिकाकर्ता ज्या ठिकाणी राहत असल, अशा ठिकाणावर अधिकारिता असलेल्या जिल्हा न्यायालयाचा अंतर्भूत असेल.

९. अठरा व्यापारील जो काणी प्रोद्ध पुरुष बाल-विवाह करील, तो दोन व्यापार्येत असू शकेल इतक्या बालिकेशी विवाह संश्रम करावासाच्या किंवा एक लाडु रूपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस किंवा दोन्ही शिक्षास, पात्र करणा-वा प्रोद्ध पुरुषाता शिक्षा.

१०. जो काणी, बाल-विवाह लावील, त्याचे घालन करील, त्याचे निदेशन करील किंवा त्यास अप्रेरणा बाल-विवाह देईल त्याने, तो विवाह बाल-विवाह नक्ता असे त्याला सकारण वाटत असल्याचे सिद्ध न केल्यास, त्याला दोन विधिपूर्वक व्यापार्यंत असू शकेल इतक्या संश्रम करावासाची आणि एक लाडु रूपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा लावण्यावृद्धल हाईल.

११. (१) जेव्हा एखादे बालक बाल-विवाह करील त्या बालकास सांभाळणारी व्यक्ती मग-मातापिता बाल-विवाह म्हणून असो किंवा पातक म्हणून असो किंवा अन्य कोणतीही व्यक्ती असो किंवा कायदेशीर वा बेकायदेशीर अशा विधिपूर्वक अन्य कोणत्याही नात्याने कोणतीही अन्य व्यक्ती म्हणून असो, तसेच व्यक्तीच्या एखाद्या संघटनेचा किंवा संघाचा सदस्य म्हणून असो-विवाहास चालना देणारी कोणतीही कृती करील किंवा तो विधिपूर्वक लावण्यास परवानगी देईल किंवा तो विधिपूर्वक लावण्यास प्रतिबंध करण्यात हलगजीपणाने कसूर करील-यामध्ये बाल-विवाहास उपस्थित राहणारी किंवा त्यात सहभागी हाणारी व्यक्ती यांचाही समावेश होतो-ती व्यक्ती, दोन व्यापार्यंत असू शकेल इतक्या संश्रम करावासाच्या शिक्षेस आणि एक लाडु रूपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेसदर्खील पात्र होईल :

परंतु असे की, कोणत्याही महिलेस कारावासाची शिक्षा हाणार नाही.

(२) या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, एतदीवरुद्ध काहीही शाब्दीत झालेले नसेल तर तोपर्यंत, असे गृहीत धरण्यात येईल की, अज्ञान बालकाचा विवाह झाला असेल अशा प्रकरणात अज्ञान बालकाला सांभाळणा-या व्यक्तीने विवाह विधिपूर्वक लावण्यास प्रतिबंध करण्यात हलगजीपणाने कसूर केली आहे.

१२. जेथे बालक अज्ञान असेल तंथे,-

विवक्षित
परिस्थितीत अज्ञान
बालकाचा विवाह
शून्यवत ठरणे.

(क) त्याला कायदेशीर पालकाच्या ताब्यातून काढून घेण्यात आले असेल किंवा भुरळ पाडून नेण्यात आले असेल ; किंवा (ख) त्याला एखाद्या जागेतून निघून जाण्यास जबदस्तीने भाग पाडले असेल किंवा कपटाने प्रवृत्त केले असेल ; किंवा

(ग) विवाहाच्या प्रयोजनार्थ त्याची विक्री करण्यात आली असेल आणि कोणत्याही प्रकारे विवाह करण्यास त्याला भाग पाडले असेल किंवा अज्ञान बालकाचा विवाह केल्यानंतर त्याची विक्री किंवा त्याचा अपव्यापार करण्यात आला असेल किंवा अनेतिक प्रयोजनार्थ त्याचा वापर करण्यात आला असेल तर, असा विवाह रद्दबातल ठरेल.

१३. (१) या अधिनियमात एतदीवरुद्ध काहीही अंतर्भूत असले तरी, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकार्याने बाल-विवाहास अज्ञ केल्यावरुन किंवा तक्रारीद्वारे किंवा अन्य प्रकारे कोणत्याही व्यक्तीकडून माहिती मिळाल्यावरुन प्रथम वर्ग प्रतिबंध करणारा न्याय दंडाधिकारी, किंवा महानगर दंडाधिकारी यांची, अर्धिनियमाचे उल्लंघन करणारा बाल-विवाह आयोजित करण्यात आला आहे किंवा विधिपूर्वक लावण्यात येणार आहे, अशी खात्री पटली तर, असा दंडाधिकारी, व्यक्तीची एखादी संघटना किंवा सध याचे सदस्य असलेल्या व्यक्तीसह कोणत्याही व्यक्तीविरुद्ध, अशा बाल-विवाहास अधिकार प्रतिबंध करणारा मनाईहुकूम काढील.

मनाईहुकूम
काढण्याचा
न्यायातलवाचा
अधिकार.

(२) बाल-विवाह विधिपूर्वक लावण्यात येत आहे किंवा येत आहेत याबाबत घेयकिंक माहिती असलेली किंवा तसे सकारण वाटत असलेली कोणतीही व्यक्ती आणि त्या संभाव्यतेशी संबंधित वाजवी माहिती असणारी संघटना यांना पोट-कलम (१) अन्वये तकार करता येईल.

(३) एखादे विभवसनीय शून किंवा माहिती यांच्या अंगांवर प्रथम वर्ग न्याय दंडाधिकारी किंवा महानगर दंडाधिकारी यांचे न्यायात्मक यांना देखील स्वतः होऊन दाढल घेता येईल.

(४) अक्षय तुरीयसारख्या विवक्षित दिवशी विधिपूर्वक लावण्यात येणाऱ्या सामूहिक बाल-विवाहाना प्रतिबंध करण्याच्या प्रयोजनाकरिता, जिल्हा दंडाधिकारी हा, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकार्याकडे या अर्धिनियमाअन्वये किंवा तदन्वये प्रदान करण्यात आलेले सर्व अधिकार असलेला, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी असल्याचे मानण्यात येईल.

(५) जिल्हा दंडाधिकान्याला, बाल-विवाह विधिपूर्वक लावण थांविण्याचे किंवा त्यास प्रतिबंध करण्याचे अंतरिक्त अधिकार देखील असतील आणि या प्रयोगनाऱ्य त्यास सर्व समुचित उपायोजना करता येतील आणि आवश्यक किमान बलाचा वापर करता येईल.

(६) न्यायालयाने, कोणतीही व्यक्ती, किंवा, यथास्थिति, व्यक्तीच्या एखाच्या संघटनेचा वा संघांचा सदस्य यांना अगोदर नोटीस देऊन आणि मनाईहूकूम का काढू नवे याची कारणे दाखवण्याची तिळा किंवा त्याना सधी दिलेली नसेल तर, अशी व्यक्ती किंवा व्यक्तीची कोणतीही संघटना किंवा संघ यांचा सदस्य याच्या विरोधात पोट-कलम (१) अन्वये कोणताही मनाईहूकूम काढता येणार नाही :

परंतु असे की, न्यायालयाला, कोणत्याही निकडीच्या प्रसंगी, या कलमान्वये कोणतीही नोटीस न देता अंतरिम मनाईहूकूम काढण्याचे अधिकार असेल.

(७) पोट-कलम (१) अन्वये काढण्यात आलेला मनाईहूकूम, हा ज्या पक्षाच्या विरोधात काढण्यात आला आहे त्या पक्षाला नोटीस दिल्यानंतर आणि त्याचे म्हणणे एकल्यानंतर, कायम करण्यात येईल किंवा विलोपित करण्यात येईल.

(८) न्यायालयास, एकतर स्वतःहून किंवा कोणत्याही व्याख्यित व्यक्तीच्या अजोवृहन, पोट-कलम (१) अन्वये काढलेला मनाईहूकूम विखाडित करता येईल किंवा त्यात फेरफार करता येतील.

(९) पोट-कलम (१) अन्वये अर्ज प्राप्त झाला असेल त्यावाबतीत, न्यायालय, अजंदाराला एकतर व्यक्तिशः किंवा वकिलांद्वारे आपले म्हणणे मांडण्याची संधी लवकरात लवकर देईल आणि अजंदाराचे म्हणणे एकल्यावर जर न्यायालयाने अर्ज संपूर्णपणे किंवा अंशतः फेटाळला तर ते, तसे करण्याची कारणे लेखी नमूद करील.

(१०) जो कोणी, पोट-कलम (१) अन्वये त्याच्या विरुद्ध मनाईहूकूम काढण्यात आल्याचे माहोत असूनही, अशा मनाईहूकूमाचे पालन करणार नाही, तो दोन वर्षांपैकी असू शकेल अशा एका स्वरूपाच्या कारावसाच्या किंवा एक लाघु रुपणांपैकी असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाच्या शिक्षेस किंवा दोन्ही शिक्षांस पात्र असेल :

परंतु असे को, कोणतीही महिला कारबासाच्या शिक्षेस पात्र असणार नाही.

मनाईहूकूमांचे उल्लंघन करून होणारे बाल-विवाह गृन्यवत असणे,
१४. कलम १३ अन्वये काढलेल्या मनाईहूकूमांचे-मा तो अंतरिम असी वा अंतिम-उल्लंघन करून विधिपूर्वक लावण्यात आलेला कोणताही बाल-विवाह प्रारंभापासून शून्यवत असेल.

अपराध दखलपात्र व अजामीनपात्र असणे.
१५. फौजदारी प्रक्रिया सहित, १९७३ यात काहीही अंतभूत असले तरी, या अधिनियमाचाली शिक्षापात्र १९७४ असणारा अपराध हा दखलपात्र व अजामीनपात्र असेल.

चा. २.

बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी.
१६. (१) राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, संपूर्ण राज्याकरिता किंवा त्या अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा राज्याच्या भागाकरिता, अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा क्षेत्रासाठी किंवा क्षेत्रासाठी अधिकारिता असलेला बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी म्हणून संबोधल्या जाणा-न्या अधिकान्याची किंवा अधिकान्याची, नियुक्ती करील.

(२) राज्य शासनास, त्या वस्तीमध्येल समाजसेवेची पांढर्यभूमी असलेल्या आदरणीय व्यक्तीला किंवा ग्राम पंचायतीच्या किंवा नगरपालिकेच्या अधिकान्याला किंवा शासनाच्या किंवा सावंजनिक उपक्रमाच्या अधिकान्याला किंवा अशासकीय संघटनेच्या पदाधिकान्याला, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकान्याला साहाय्य करण्याचिष्ठी विनंती दखावील करता येईल आणि अशी व्यक्ती, अधिकारी किंवा, यथास्थिति, पदाधिकारी, त्यानुसार कृती करण्यास वाधील असेल.

(३) बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकाऱ्याची पूढील कर्तव्ये असतील :—

(क) बाल-विवाह विधिपूर्वक लावण्यास प्रतिबंध करण्यासाठी त्याला यांव वाटेल अशी कारवाई करणे;

(ख) या अधिनियमाच्या तरतुदीचे उल्लंघन करण्याचा व्यक्तीवर प्रभावीपणे खटला चालविण्याकरिता साक्षोपुरावा गोळा करणे;

(ग) एकत्र वेयक्तिक प्रकरणात सल्ला देणे किंवा वस्तीमधील रहिवाशांना बाल-विवाह विधिपूर्वक लावण्यात, चालना देण्यात, मदत करण्यात, साहाय्य करण्यात किंवा मुभा देण्यात सहभागी न होण्याचाब्यत सर्वसाधारणपणे समुपदेशन करणे;

(घ) बाल-विवाहातुन निर्माण होण्याचा अनिष्ट गोष्टीबाबत जाणीव निर्माण करणे;

(ङ) बाल-विवाहाचा प्रश्नाबाबत समाजामध्ये संवेदनशीलता निर्माण करणे;

(च) राज्य शासन निदेश देईल अशी नियतकालिक विवरणे व आकडेवारी सावर करणे; आणि

(छ) राज्य शासन त्यास नेमून देईल अशी अन्य कायं व कर्तव्ये पार पाडणे.

(४) राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, तीत विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशा शर्ती व मर्यादा यांच्या अधीन राहून, पोलीस अधिकाऱ्यांचे तीत विनिर्दिष्ट करण्यात येतील असे अधिकार, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकाऱ्याकडे विनिहित करील आणि बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी, अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट करण्यात येतील अशा शर्तीना व मर्यादाना अधीन राहून, अशा अधिकाराचा वापर करील.

(५) बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकाऱ्याला कलम ४, ५ व १३ खालील आदेशाकरिता आणि कलम ३ अन्वये बालकासहित, न्यायालयाकडे दाद मागण्याचा अधिकार असेल.

१८६० चा

१७. बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकारी हे, भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थातगत लोकसेवक बाल-विवाह

४५. असल्याचे मानण्यात येईल,

प्रतिबंध अधिकारी
हे लोकसेवक
असणे.

१८. हा अधिनियम किंवा त्याखाली करण्यात आलेला कोणताही नियम किंवा आदेश यांना अनुसरून सद्भावपूर्वक केलेल्या किंवा करावयाचा इरादा असलेल्या कोणत्याही कृतीच्या बाबतीत, बाल-विवाह प्रतिबंध अधिकाऱ्याच्या विरुद्ध, कोणताही दावा, खटला किंवा अन्य कायदेशीर कायवाही दाखल करता येणार नाही. सद्भावपूर्वक केलेल्या कृतीस संरक्षण.

१९. (१) राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, या अधिनियमाच्या तरतुदी अमलात आणण्याकरिता नियम करू शकेल.

राज्य शासनाचा
नियम करण्याचा,
अधिकार.

(२) या अधिनियमाअन्वये करण्यात आलेला प्रत्यंक नियम, तो करावयात आल्यावर शब्द तितक्या लवकर राज्य विधानमंडळासमोर मांडण्यात येईल.

२०. हिंदू विवाह अधिनियम, १९५५ चाच्या कलम १८ मध्ये, खंड (क) एवजी पूढील खंड दाखल सन १९५५ चा करण्यात येईल :—

अधिनियम क्रमांक
२५ ची सुधारणा.

"(क) कलम ५ च्या खंड (तीन) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या शर्तीचे उल्लंघन झाल्यास, दोन वधोपयेत असू शकेल अशा सत्रम कारावासाची किंवा एक लागड रूपांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्यदंडाची शिक्षा होईल किंवा दोन्ही शिक्षा होतील."

२१२१ चा

२१. (१) बाल-विवाह विराधी अधिनियम, १९२९ हा यादव निरसित करण्यात येत आहे.

निरसन व

व्यावृती.

(२) असे निरसन झाले असले तरीही, या अधिनियमाच्या प्रारंभी उक्त अधिनियमाखाली प्रलापित किंवा चाल असलेली सर्व प्रकरणे व अन्य कायवाही ही, जेणू काही हा अधिनियम संपत झालेला नक्ता असे मानून निरसित अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार चालू राहील व निकालात काढली जाईल.